

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PROJEKT VENUS KOT ALTERNATIVA OBSTOJEČEMU
DRUŽBENO-EKONOMSKEMU MODELU RAZVOJA**

Ljubljana, september 2008

NATAŠA ZULJAN

IZJAVA

Študentka Nataša Zuljan izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Tjaše Redek, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 30. avgusta 2009

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1 ORIS KAPITALISTIČNEGA SISTEMA IN NJEGOVH SLABOSTI.....	2
1.1 BISTVO IN VPLIV KAPITALIZMA.....	2
1.2 KRITIKA KAPITALIZMA IN NJEGOVE POMANJKLJIVOSTI.....	3
2 PROJEKT VENUS KOT MODEL NOVE EKONOMIJE KAPITALIZMA.....	7
2.1 PREDSTAVITEV FRESCA, AVTORJA PROJEKTA VENUS	8
2.2 RAZVOJ VISOKE TEHNOLOGIJE VODI V NOVO EKONOMIJO RESURSOV. 8	
2.2.1 <i>FRESCOV ODNOS DO TEHNOLOGIJE</i>	9
2.2.2 <i>NOVA EKONOMIJA, EKONOMIJA RESURSOV</i>	10
2.3 ANALIZA POSAMEZNIH ELEMENTOV PROJEKTA VENUS	12
2.3.1 <i>ENERGIJA</i>	12
2.3.2 <i>MESTA, KI MISLIJO</i>	13
2.3.3 <i>AVTOMATIZACIJA</i>	15
2.3.4 <i>MESTA NA MORJU</i>	16
2.3.5 <i>ODLOČANJE</i>	18
2.3.6 <i>ZAKONI</i>	19
2.3.7 <i>NAČIN ŽIVLJENJA</i>	20
3 PROJEKT VENUS KOT NADALJEVANJE KOMUNISTIČNEGA GIBANJA ...	20
3.1 KOMUNIZEM.....	21
3.2 PODOBNOSTI IN RAZLIKE PROJEKTA VENUS S KOMUNIZMOM IN NJEGOVA KRITIČNA OCENA	22
3.2.1 <i>PODOBNOSTI IN RAZLIKE</i>	22
3.2.2 <i>KRITIKA PROJEKTA VENUS</i>	25
SKLEP.....	28
LITERATURA IN VIRI.....	29

KAZALO SLIK

<i>SLIKA 1: STRUKTURA KROŽNIH MEST, POVEZANIH S TRANSPORTNO MREŽO</i>	<i>14</i>
<i>SLIKA 2: AVTOMATIZIRANA GRADNJA OBJEKTA Z UPORABO SAMO-UPRAVLJAJOČIH SE STROJEV</i>	<i>15</i>
<i>SLIKA 3: PLAVAJOČE MESTO NA MORJU</i>	<i>17</i>
<i>SLIKA 4: OBRATI ZA GOJENJE RIB, MORSKIH RASTLIN IN SPREMLJANJE MORSKEGA OKOLJA</i>	<i>17</i>
<i>SLIKA 5: 3D PRIKAZ ZEMLJE V REALNEM ČASU IN SVETOVNA INFORMACIJSKA BAZA PODATKOV, POSTAVLJENO V SREDIŠČU VSAKEGA MESTA</i>	<i>18</i>

KAZALO TABEL

<i>TABELA 1: POMEN TEHNOLOGIJE IN DEJAVNOST ČLOVEKA V EKONOMIJI RESURSOV</i>	<i>12</i>
<i>TABELA 2: PRIMERJAVA PROJEKTA VENUS S KOMUNIZMOM</i>	<i>23</i>

UVOD

Skozi zgodovino so se oblikovali različni ekonomski sistemi, od najbolj preprostih, preko suženjstva, vmesnih sistemov fevdalizma, kapitalizma, poskusov socializma in vse do teorij komunizma ter na koncu prevlade kapitalizma. Vsak nov ekonomski sistem je bil napisan zato, da popravi napake prejšnjega, pa vendar so se pri vsakem novem sistemu zopet pojavile nove pomanjkljivosti. Napake kapitalističnega sistema so se ohranile od začetka njegovega uveljavljanja pa vse do danes: revščina, brezposelnost, zaposlovanje otrok v rastočih državah in družbena neenakost. Zaradi svetovnih problemov, ki se pojavljajo v današnjem globalnem sistemu kapitalistične družbe, je Jacques Fresco v svojem življenjskem delu, projektu Venus, do potankosti izoblikoval nov družbeni sistem, ki naj bi v celoti odpravljal svetovne probleme revščine, pomanjkanja in onesnaževanja.

Namen diplomskega dela je izpostaviti probleme kapitalizma ter predstaviti projekt Venus, avtorja J. Fresca, kot alternativno obliko družbeno-ekonomskega razvoja in vzpostavitev nove ekonomske smeri, ki predstavlja odgovor na napake ter pomanjkljivosti današnje kapitalistične družbe.

V diplomski nalogi najprej predstavim delovanje in bistvo kapitalističnega sistema ter nato obravnavam pomanjkljivosti kapitalizma, ki se opirajo tudi na svetovne probleme današnje družbe. Nadaljujem s kritiko kapitalizma po J. Frescu.

V drugem delu, katerega namen je preučiti nov družbeni sistem, najprej povem nekaj o avtorju J. Frescu in nato na kratko opišem njegovo življenjsko delo, projekt Venus. Nadaljujem s Frescovim razmišljanjem o tehnologiji, saj je le-ta bistvenega pomena za novi družbeni sistem, v katerem človek ni proizvodni faktor. Novi družbeni sistem temelji na ekonomiji resursov, ki jo opišem v naslednjem poglavju. V nadaljevanju se vrnem k projektu Venus in natančneje opišem in slikovno prikažem življenje družbe v takem sistemu. Pri tem predstavim dejavnost pridobivanja energije, nova funkcionalna mesta in mesta na morju, avtomatizacijo procesov, odločanje, urejanje prava in način življenja ljudi.

Ker ima projekt Venus veliko skupnega s komunizmom, v tretjem delu predstavim teorijo komunizma. Tega nato povezujem s projektom Venus in skušam ugotoviti čim več podobnosti in razlik med obema sistemoma. Na koncu projekt Venus še kritično ocenim.

1 ORIS KAPITALISTIČNEGA SISTEMA IN NJEGOVIH SLABOSTI

Živimo v kapitalistični družbi, kjer se države in njene institucije naj ne bi vmešavale v tržne razmere in naj bi dale kapitalističnemu sistemu proste roke pri upravljanju in razvijanju. Danes je zaradi ponavljajočih kriz kaj takega skoraj nemogoče. Svobodni kapitalistični trg tudi skupaj z državnimi in gospodarskimi institucijami ne more uspeti rešiti svetovnih problemov. Vedno več je razlogov, ki dokazujejo, da kapitalistični sistem v današnji družbi ne deluje več.

1.1 BISTVO IN VPLIV KAPITALIZMA

Začetek kapitalizma sega v čas velikih socialno družbenih sprememb in napredka znanosti na psihološkem, tehnološkem in geografskem področju. Začetnik kapitalističnega razmišljanja je bil med drugimi tudi Adam Smith, ki je v svoji teoriji o naravnem sistemu ekonomske svobode opisoval sistem, ki naj bi se sam obnavljal, sam usmerjal in sam reguliral (*laissez-faire* sistem). Marksisti so tak sistem poimenovali kapitalizem (Pejovich, 1995, str. 13, 16).

Kapitalizem, ki je počasi zamenjal fevdalizem, je prevladal v času industrializacije, predvsem v Veliki Britaniji, kjer je industrijska revolucija dosegla rast masovne proizvodnje in vzpon manufakture. Pojavile so se naslednje spremembe na področju manufakture (Kennett, 2001, str. 54):

- zamenjava delovne sile (živali ali človeka) z močjo strojev,
- zamenjava človeških vrlin in ročnih spretnosti z mehaničnimi, hitrejšimi in natančnimi stroji,
- zamenjava organskih virov surovin z neorganskimi ter
- zamenjava naravnega časa z uro, kar je povišalo disciplino delavcev v tovarnah.

V tistem času se je predvsem v Veliki Britaniji razvila visoka konkurenca, kar se je pokazalo v tekstilni industriji, ki je bila najvišje razvita. Produkti so bili bolj kot ne homogeni, tako prodajalcev kot kupcev pa je bilo na trgu veliko. Delovna sila je bila v veliki meri nemotivirana, saj je o vsem odločal lastnik podjetja. Tudi vladna politika je dala trgu proste roke, kar je povzročilo dvigovanje cen in zniževanje proizvodnih stroškov. Zaradi hitre rasti industrije so nastajale težave z zdravjem zaposlenih in onesnaževanjem okolja, kar je terjalo spremembo vloge države. Ustvarili so se zakoni proti preslabim delovnim pogojem in zaposlovanju otrok. Država se je vedno bolj vključevala v razvoj človeškega kapitala. Ponujala je brezplačno izobrazbo za revnejše razrede, kar je povišalo produktivnost trga. Ob povečanem pomenu zunanjega financiranja podjetij in tesnega sodelovanja podjetij z bankami se je razvil tudi finančni kapitalizem. Finančne institucije so bile sčasoma sposobne prevladati nad celotnim sistemom gospodarstva (Kennett, 2001, str. 55-56).

Kapitalizem prvotno poudarja pravice posameznika v družbi in predlaga obnašanje, ki temelji na lastnih interesih, lastnih odločitvah, lastni odgovornosti in konkurenci. Osnovna ideja kapitalizma je individualna svoboda. Kapitalistična družba je torej združenje individualnih oseb, ki se pridružijo ali zapustijo skupino glede na lastne individualne cilje. Trg daje individualnim osebam proste roke, red pa se vzpostavlja spontano. Vrednost dobrin je določena s strani posameznika, vsaka oseba pa je deležna pravice do lastnine. Pogodbe se izvršujejo svobodno, v okviru pravnega sistema. Vloga prava oziroma pravnega sistema v kapitalizmu ni upravljanje z individualnimi potrebami. Predvsem imajo prednost pravila, ki nagrajujejo uspešnost, podpirajo tveganje in promovirajo razvoj individualne svobode. (Pejovich, 1995, 16, 53-55)

1.2 KRITIKA KAPITALIZMA IN NJEGOVE POMANJKLJIVOSTI

Kapitalizem je svojo kritiko doživel že v zelo zgodnjem obdobju, ko se je šele uvajal in se bojeval za prevlado v državah proti različnim zagovornikom drugih družbenih sistemov. Sir Thomas More, Robert Owen in Karl Marx so le nekateri, ki so se strinjali, da kapitalistični sistem ni pravi družbeni sistem. Njegove pomanjkljivosti, kot so pojav brezposelnosti, zaposlovanje otrok, revščina, minimalne plače zaposlenih, slabi delovni pogoji, dolg delavnik, neenakost, socialna nepravičnost in pomanjkanje, so prepoznali že stoletja nazaj, pa vendar kapitalizem vse do danes ni odpravil teh težav (Pejovich, 1995, str. 19-21). Marx je bil prvi, ki je verjel, da se bo kapitalizem soočal s pogostimi krizami zaradi neizogibnega upadanja profitne mere in da se bodo pojavili visoki stroški oskrbe z viri vsakokrat, ko povpraševanje ne bo sledilo ponudbi, kar povzroča pomanjkanje ali presežno proizvodnjo dobrin (Kennett, 2001, str. 57).

Danes so se pomanjkljivosti kapitalizma zaradi globalizacije in razvoja komunikacij razširile v svetovne probleme. Poleg teh pa so se zaradi zamenjave organskih virov surovin z neorganskimi ter nekontroliranim razvoju rasti ogromnih korporacij in tovarn pojavili še dodatni svetovni problemi, kot so na primer globalno onesnaževanje okolja, poseganje v naravne ekosisteme in ogrožanje živalskih vrst.

V nadaljevanju bom bolj podrobno predstavila te in še druge kritike kapitalizma, pri čemer se bom osredotočila zlasti na kritike kot jih navaja J. Fresco, ki je tudi razvil model alternativne družbe. Jacques Fresco navaja več razlogov, zakaj kapitalizem v današnji družbi nima več prostora (Fresco, 2007, str. 19-20).

Denar je postal le interferenca med nečem kar nekdo potrebuje in nečem kar si nekdo lahko privošči. Vendar pa denar ni tisto, kar ljudje potrebujemo, temveč dostop do resursov. Monetarni sistem vedno bolj postaja orodje za preživetje, namesto orodje za razvoj posameznika. Omejitve populacije, ki jih povzroča monetarni sistem, so lahko postopno umaknjene, saj ljudje za obstoj ne potrebujemo denarja, temveč dostop do resursov. Odkar človeštvo obstaja, naj bi nadomestni sistem ponujal te resurse direktno ljudem, brez

vmesnikov finančnih institucij, ki jim je, kljub ogrožanju življenj ljudi, v interesu le njihov osebni zaslužek. Nadomestni sistem je sistem, ki temelji na ekonomiji resursov. Ta sistem se bo po svetu postopno uveljavljal, medtem ko se bo kapitalizem postopno ukinjal (Fresco, 2009).

Kapitalizem oziroma denar povzroča socialne razlike in elitizem, ki primarno temeljijo na ekonomski neenakosti. Richard Wilkinson, profesor medicinske epidemiologije na Nottingham University, in Kate Pickett, lektorica epidemiologije na York University, v svoji knjigi *The Spirit Level* poudarjata, da niso samo revni tisti, ki trpijo v družbi. Pojavlja se visoka stopnja stresa, ki prizadene celotno populacijo, ne samo najnižjih slojev. V državah, kjer je razlika med prihodki premožnih in revnih velika, so duševne bolezni, zloraba drog in alkohola, debelost in najstniška nosečnost bolj pogosti. Prav tako je mera smrtnosti višja, življenjska doba ljudi krajša, rezultati izobrazbe in pismenosti otrok pa so veliko slabši. Število zaporov in na novo zgrajenih zaporov je v državah z večjimi socialnimi razlikami višje (Carey, 2009).

Odstotek populacije, ki živi v ekstremni ekonomski revščini, kar pomeni, da ljudje živijo z manj kot 1,25 dolarja na dan, je leta 2005 znašal kar šestindvajset procentov celotne populacije. Po novih meritvah kar 1,4 milijarde ljudi živi v ekstremni revščini, kar je več kot ena četrtnina celotnega prebivalstva (The World Bank Poverty Trends, 2005).

Revščina v manj razvitih državah Afrike in Azije je tudi vzrok številnih smrti. Najnovejša zdravstvena statistika nam podaja podatke o smrti žensk in otrok ter širitvi bolezni zaradi slabih higienskih razmer. V letu 2007 je bilo zabeleženih 9 milijonov smrti otrok, od tega je bilo skoraj 20 % otrok mlajših od 5 let. Vsako leto umre približno 536 000 žensk zaradi komplikacij med nosečnostjo ali med porodom, kar 99 % teh žensk prihaja iz razvijajočih se držav. Pomanjkanje čiste vode in slaba higiena sta glavna vzroka številnih smrti. Povzročata raznorazne bolezni ter okužbe kot sta diareja in hepatitis. V letu 2007 se je 2,7 milijona ljudi na novo okužilo z virusom HIV, skupaj je okuženih že 33 milijonov. 2 milijona sta zaradi okužbe tudi umrla. Zaradi pljučnice in diareje je umrlo kar 3,8 milijonov otrok, starih manj kot pet let. Skoraj milijarda ljudi je še vedno brez dostopa do vode, več kot 2 milijardi ljudi pa živi brez ustrezne komunalne ureditve (World Health Statistic, 2009).

Zaradi denarja se pojavljajo korupcije, pohlep, kriminal, neprimerna dejanja ipd. Naše navade, obnašanja in vrednote so produkti naše kulture. Nihče ni rojen s pohlepom, predsodki in sovraštvom – vse je naučeno (Fresco, 2009). Že zagovorniki socializma so bili mnenja, da kapitalizem zaradi prostega trga in privatne lastnine povzroča sebičnost in pohlep (Pejovich, 1995, str. 53). Fresco meni, da so vojna, lakota, revščina in pomanjkanje oblike nasilja v razvitih in manj razvitih državah. Dokler bo obstajal kapitalizem, bosta dolg in ekonomska nestabilnost povzročala kriminal, kršenje zakonov in odpor družbe (Fresco, 2009).

Korupcija postaja sestavni del kriminalnih dejavnosti po vsem svetu. Pogled na korupcijo z ekonomskega vidika nam razkrije, da je korupcija neke vrste proizvodni strošek, ki ga organizacije prenesejo na končnega porabnika. Številne, zlasti mednarodne raziskave so potrdile, da korupcija povzroča povsem merljive škodljive ekonomske posledice (Korupcija v svetu, 2009). Obstaja tesna povezava med korupcijo in počasno gospodarsko rastjo ter med korupcijo in politično nestabilnostjo. Za pojav korupcije so večkrat krivi slabo vodstvo, šibke institucije in politična nestabilnost. Korupcija v državi povzroča visoke stroške ter nizko gospodarsko rast, kar pogosto vodi v upore in državne udare. Države so pri odpravljanju nemočne. Ko je korupcija razširjena, posamezniki niso stimulirani za njeno preprečevanje, tudi če bi s tem poskrbeli za dobro vseh (Mauro, 2004). Meritve korupcije, ki jih izvaja The Transparency International CPI, merijo stopnjo korupcije v 180 državah in kažejo, da so države z najvišjo prisotnostjo korupcije Somalija, z najmanjšim številom točk 1.0, Irak in Burma 1.3 ter Haiti 1.4. Medtem ko so države z najmanj prisotno korupcijo Danska, Nova Zelandija in Švedska, z najvišjim rezultatom 9.3 na lestvici od 1 do 10 (The Transparency International CPI, 2008).

Večina zakonov je napisanih v korist korporacij. Multinacionalna podjetja imajo moč vpliva na veliko število občutljivih področij, še posebej v drugih, razvijajočih se državah. Vplivajo na njihove zakone, ki so večinoma povezani z zaposlovanjem, varstvom zaposlenih, porazdelitvijo dohodka, skrbjo za okolje in obdavčevanjem. Uporabljajo agresiven pristop do vladnih zaposlencev zaradi doseganja višjega profita ter ne upoštevajo in prezirajo politično blaginjo držav. Kriminalna dejanja korporacij so v večini povezana z nedovoljenim preprečevanjem prodaje in neustreznim določanjem cen, s prevarami v vladnih pogodbah ter predložitvijo napačnih podatkov vladnim agencijam, z nepoštenim zaposlovanjem, napačnim oglaševanjem, podkupovanjem, nedovoljeno prisvojitvijo dela delavčevega zaslužka, utajo davkov od prihodkov, pa tudi z neustreznimi delovnimi pogoji ter ostalimi kršitvami zakonov, ki ščitijo stranke in okolje. Raziskave kongresa ZDA so ugotovile, da v nekaterih primerih vrhovni izvršilci korporacij zavedno prikrivajo dejstva o zdravju in okolju nevarnih produktih, ki lahko pripeljejo do krivičnega dejanja, bolezni in celo smrti več tisoč ljudi. Tak primer korporacije je tobačna industrija, ki letno zabeleži 400 000 smrti svojih strank (Clinard, 1990, str. 13-15).

Zemlja postaja opustošena zaradi zaslužka. Zaradi hitrega razvoja in odvisnosti od fosilnih goriv se izčrpavajo zaloge nafte. Močne korporacije, ki imajo monopol nad naftnimi viri, le zaradi lastnega zaslužka ne dovoljujejo tehnološko in ekološko naprednejšim rešitvam, kot je na primer električni avto, da bi vstopile na trg. Njihov cilj je ohranjati konstantno porabo nafte in fosilnih goriv med ljudmi ne glede na problem zalog in onesnaževanja (Fresco, 2007, str.10, 13, 26).

Hrana (žito in meso), les in ribe so univerzalnega pomena za države v vseh geografskih območjih. Poraba vseh treh skupin dobrin narašča po celem svetu, hkrati pa so vsi omenjeni resursi zelo težko zamenljivi. Poraba pa še hitreje raste v delih, kjer prebivalstvo nima

zadovoljenih osnovnih potreb. Managerji po svetu nimajo moči, da bi zadovoljili vse potrebe ljudi in lahko z uporabo tehnološkega napredka le zmanjšujejo razkorak med potrebami in ponudbo. Poraba žita se je v zadnjih tridesetih letih podvojila, medtem ko se je poraba mesa od leta 1961 potrojila. Poraba lesa je od leta 1961 narasla za štiriinšestdeset odstotkov, zahteve po lesnem gorivu so se povečale za osemdeset odstotkov in več kot polovica svetovnega lesa se danes uporablja za gorivo. Poraba rib in ribjih izdelkov (ribji obroki in ribje olje) je od leta 1960 narasla za 240 %. V večini primerov zapravljiva, neučinkovita in kratkoročna proizvodnja ter poraba zemeljskih virov ogrožata celotni ekosistem, motita njegovo normalno delovanje in zmanjšujeta njegovo potencialno produktivnost (World Resources Institute, 1999).

Vedno več je grozljivega uničevanje okolja zaradi visokih stroškov uvajanja boljših metod odlaganja odpadkov. Fresco pravi, da do zadnjih nekaj desetletij, ko svetovna populacija treh milijard še ni ogrožala zemeljskih virov in energije ter globalno segrevanje ni bilo tako pomembno, so le nekateri opazili onesnaževanje zraka in vode. Zaloge odpadkov se danes vedno bolj kopičijo in ogrožajo naravne ekosisteme. Podjetja in države skušajo uvajati nove metode odlaganja odpadkov, a nobena ni dovolj učinkovita, da bi lahko izničila probleme onesnaževanja z odpadnimi materiali. Težko je vplivati na ljudi in spreminjati njihove navade, na primer z opozorili o pomenu recikliranja odpadkov. Fresco meni, da se nobena metoda odlaganja odpadkov ne bo obnesla, dokler le-to ne bo vgrajeno v samo tehnologijo, ki nas obdaja. Z naraščanjem družbene skrbi za okolje so nekatera podjetja spoznala, da je za boljši položaj na trgu dobro izvajati ukrepe, ki zadevajo skrb za okolje. Dejstvo pa je, da ta trend, ki se je ustvaril med podjetji, še ni rešil celotnih težav z odpadki, uničevanjem okolja in človeškim trpljenjem (Fresco, 2009).

Zaradi zažiganja odpadkov na smetiščih nastajajo plini, ki škodujejo okolju. Toplogredni plini, kot so ogljikov dioksid, metan in dušikov oksid, nastajajo predvsem zaradi izgorovanja fosilnih goriv, v veliki meri pa tudi na živalskih farmah, smetiščih, pri predelavi odpadkov in v živilski industriji. Od leta 1970 do 2004 so narasli kar za sedemdeset odstotkov. Ogljikov dioksid, toplogredni plin, ki v največji meri škoduje atmosferi, se je v teh letih povečal za osemdeset odstotkov. Koncentracija toplogrednih plinov je do leta 2005 že močno prekoračila naravno mero koncentracije plinov v atmosferi, ki je v 650 000 letih prej nismo prekoračili. Toplogredni plini povzročajo zmanjševanje ozona. Ker se plast ozona tanjša se zemeljsko površje segreva. Zadnjih enajst let je najtoplejših enajst let od leta 1850. Temperatura se je v zadnjih 100 letih po celem svetu povišala za povprečno 0,74°C. Površina ledu na Antarktiki se zmanjšuje za 2,7 % na desetletje, poleti pa se zmanjša kar za 7,4 % na desetletje. Posledično se viša morska gladina in sicer za 3,1 mm/leto. V zadnjih petdesetih letih so postali hladni dnevi, noči in slana manj pogosti, medtem ko so vročinski vali postali pogostejši. Zaradi povišanja temperature je bilo prizadetih veliko naravnih sistemov. Prizadeti so hidrološki sistemi ledeniških rek s povečanimi odtoki, opazne pa so spremembe v strukturi in kvaliteti vode zaradi toplejših rek in jezer. Spremembe so zaradi povišanja temperature

vode opazne tudi v rastlinskih in živalskih vrstah, predvsem pojav obilice alg in planktona (Climate Change, 2007, str. 2-6).

Prednosti tehnologije so dostopne le tistim, ki imajo ustrezno nakupno moč. Tehnologija se danes razvija z visoko hitrostjo, tehnološke novosti pa imajo na trgu visoko ceno. Vsak posameznik si ne more privoščiti izdelka ali storitve, ki bi mu lahko lajšala življenje (Fresco, 2007, str. 11). Na primer: nekateri bolni ljudje si zaradi visokih stroškov nove zdravstvene tehnologije ne morejo privoščiti zdravljenja. Čeprav tehnologija za ozdravitev bolezni lahko obstaja, na njo ne morejo računati.

Leta 2008 je bilo na podlagi raziskav OICA proizvedenih 52 940 559 avtomobilov, kar 9 756 515 samo na Japonskem, čez 600 000 000 pa jih je v enem trenutku vsak dan na cestah. Na podlagi poročila, ki ga je napisal Forrester Research, je bilo do konca leta 2008 v uporabi čez milijardo osebnih računalnikov, kar smo dosegli v sedemindvajsetih letih. Napovedujejo, da bomo do dveh milijard prišli samo v naslednjih sedmih letih. Na približno vsake štiri sekunde je poslanih 10 000 000 internetnih sporočil. Na svetu je več kot 1 633 000 000 uporabnikov interneta, število pa se z vsako sekundo povečuje (Worldometers World Statistics Updated in Real Time).

Tehnologija se razvija hitreje kot naša civilizacija, ki še vedno temelji na konceptih in metodah, ki so bili ustvarjeni stoletja nazaj. Hitrim napredkom v tehnologiji skušamo slediti z vrednotami, ki v današnjem svetu ne delujejo več. Še vedno imamo družbo, ki temelji na pomanjkanju surovin in uporabi denarja. Taka družba pri tako visoko razviti tehnologiji ne more več delovati (Fresco, 2007, str. 9).

Kadar je cilj korporacije dobiček, se odločitve nikoli ne izvajajo v korist ljudi in okolja, temveč vedno v korist bogastva, posesti in moči. V kapitalističnem sistemu sta glavni skrbi industrije profit in ohranjanje konkurenčne prednosti. Socialni problemi nastajajo zaradi visoke brezposelnosti in masovnega odpuščanja delavcev zaradi avtomatizacije. Vsaka družbena potreba je v primerjavi z zaslužkom v poslovnem svetu drugotnega pomena. Če zaslužka ni, potem bo dejavnost prekinjena, ne glede na to ali je koristna za človeštvo ali ne. Glavni cilj podjetij je torej izboljšati konkurenčno prednost in izboljšati profitno maržo za delničarje. Vsekakor njihov cilj ni služiti družbi kapitalističnega sistema in zagotavljati proizvodnjo dobrin in storitev, ki bi izboljšala življenje ljudi (Fresco, 2009).

2 PROJEKT VENUS KOT MODEL NOVE EKONOMIJE KAPITALIZMA

Projekt Venus je projekt, ki naj bi ponudil odgovore na svetovne probleme, ki jih v kapitalističnem sistemu ne moremo rešiti. Avtor projekta J. Fresco v svojem delu ne podaja

samo rešitev ali predlogov, temveč tudi slikovno in s fizičnimi modeli predstavi preoblikovanje celotne družbe.

2.1 PREDSTAVITEV FRESCA, AVTORJA PROJEKTA VENUS

Jacque Fresco je kvalificiran industrijski oblikovalec in socialni inženir, avtor številnih knjig, dokumentarnih filmov in znanstvenih člankov. V svojem življenju je delal kot izumitelj in oblikovalec cele vrste produktov od biomedicinskih pripomočkov pa vse do integriranih socialnih sistemov ter sodeloval s številnimi priznanimi ameriški podjetji, kot so US Air Force, Rotor Craft Helicopter Company, Aluminum Company of America in Revel Plastics Company. Za njih in za številne druge je razvijal različne komponente, kot so sistemi za brezzvočne rakete, ki ne povzročajo onesnaževanja, nov strukturni sistem kril ter sisteme za kontroliranje rakete, električni trikolesni avto, sestavljen le iz dvaintridesetih delov ter tehnike za proizvodnjo tri-dimenzionalnih premikajočih se slik brez uporabe očal in leč. Številni njegovi patentirani produkti so dosegli široko razpoznavnost in uporabo. The Venus Project je Frescovo življenjsko delo ter zbirka najboljših tehnoloških in znanstvenih informacij, ki jih je zbiral celo življenje, združenih v delujoč plan za novo, ekološko osveščeno in na človeka usmerjeno družbo. Je globalna vizija in upanje za človeško prihodnost v dobi tehnologije (Resume [Jacque Fresco]).

Projekt Venus predstavlja izrazito novo smer v razvoju človeštva in družbe, ki vključuje nič manj kot popolno preobrazbo družbe in kulture. Projekt je v celoti posvečen soočanju s svetovnimi problemi, kot so brezposelnost, nasilni zločini, zamenjava delovne sile s stroji, prenaseljenost in propadanje zemeljskega ekosistema, ki ogrožajo našo družbo. S problemi se sooča z aktivnim vključevanjem v raziskave, razvoj in uporabo delujočih tehnoloških ter znanstvenih rešitev. Z uporabo inovativnih ukrepov za zbujanje socialne zavesti, izobraževalnih spodbud in aplikacij, ki združujejo najboljše, kar lahko znanost in tehnologija neposredno ponudita družbenemu sistemu, projekt Venus ponuja vsestranski načrt za družbeno spreobračanje, kjer bodo ljudje, tehnologija in narava sposobni istočasno bivati v dolgoročni, vzdržljivi državi dinamičnega ravnovesja (Fresco, 2009).

V nadaljevanju bom po korakih predstavila projekt Venus in s tem model nove ekonomije ter način, kako naj bi ta delovala. Vse podatke sem črpala s spletne strani The Venus Project, torej iz elektronske knjige Future of Design in esejev Fresca, ki jih je objavil na tej strani.

2.2 RAZVOJ VISOKE TEHNOLOGIJE VODI V NOVO EKONOMIJO RESURSOV

Frescov odnos do tehnologije je bistvenega pomena za vzpostavitev nove družbe in okolja, v katerem bi živeli. Tehnologija je danes tako visoko razvita, da lahko omogoči vzpostavitev ekonomije resursov, kar pomeni družbeno in ekonomsko enakost.

2.2.1 FRESCOV ODNOS DO TEHNOLOGIJE

Jacque Fresco je v svojem projektu The Venus Project reorganiziral celotno družbo, kar vključuje varovanje okolja, oblikovanje mest, transport, medsebojne odnose, prestrukturiranje šolstva, zakonov, vlade, ekonomije ipd. na način, da stvari delujejo. Po njegovem mnenju življenje na našem planetu ne more delovati, dokler obstajajo svetovni problemi, kot so prenaseljenost, pomanjkanje energije, pomanjkanje vode, ekonomske katastrofe, nekontrolirane širitve bolezni, lakota, vojna, revščina, onesnaževanje in izkoriščanje neobnovljivih zemeljskih virov. Za svoje vodilo uporablja znanost, saj meni, da je znanost tista, ki omogoča, da stvari delujejo (Fresco, 2007, str. 17).

V tehnologiji vidi napredek za naše nadaljnje življenje, saj nam prav tehnologija omogoča, da lahko potujemo po vesolju, da hitreje pridemo iz enega mesta v drugo, da se lahko direktno pogovarjamo z nekom, ki je na drugem koncu sveta, da lahko s klikom pridemo do zelenih informacij, da bolje vidimo, če smo slabovidni, si hitro posušimo lase, pogrejemo obrok, operemo perilo, poslušamo glasbo, medtem ko tečemo in še bi lahko naštevali. Tehnologija nam torej lajša življenje, nas spravlja v dobro voljo in nam prihrani čas, ki ga lahko izkoristimo za kaj drugega (Zeitgeist: Addendum, 2008).

Tehnologijo opisuje tudi z druge plati. Tehnologija se vedno izkorišča v slabe namene, kot je razvijanje laserskih orožij ter satelitsko vodenih bomb, ali pa njen razvoj zavirajo države ali korporacije, ki jim je v interesu večji zaslužek. Le nekaj ljudi je na svetu, ki si lastijo velike korporacije in imajo v lasti celotno industrijo, kot so prehrambena industrija, radijske postaje, TV postaje, revije, farmacija, raznorazne tovarne in industrija orožja. Omenjeni ljudje imajo skozi medije moč vpliva na naše življenje in naše razmišljanje. Prav oni so tisti, ki se najbolj upirajo tehnološkim spremembam in so tukaj zato, da ohranijo stvari v obstoječem stanju, tudi če s tem ogrozijo človeštvo (Fresco, 2007, str. 10).

Fresco pojasnjuje, da smo ljudje odvisni od čistega zraka, čiste vode ter zemlje za pridelovanje hrane. Z znanstvene plati je na Zemlji več kot dovolj surovin in hrane za potrebe vseh ljudi. Imamo dovolj zemlje za pridelovanje hrane ter dovolj materiala za gradnjo domov, prevoznih sredstev in ustreznih zgradb. Vsak človek bi lahko živel z zelo visokim življenjskim standardom, če bi le pravilno uporabili tehnologijo in premišljeno upravljali z zemeljskimi viri. Z uporabo tehnologije je mišljena zelena tehnologija, ki ne škoduje okolju in ljudem, ter ne zapravlja časa in energije (Fresco, 2007, str. 20).

Za vzpostavitev visokega življenjskega standarda vseh ljudi na svetu nimamo dovolj denarja, navaja Fresco, imamo pa dovolj resursov. Njegov projekt The Venus Project ne temelji na denarni ekonomiji, temveč na ekonomiji resursov (Fresco, 2007, str. 21).

2.2.2 NOVA EKONOMIJA, EKONOMIJA RESURSOV

»Ekonomija, temelječa na resursih, je ekonomija, ki uporablja resurse namesto denarja. Ljudje imajo dostop do česar koli, kar potrebujejo, brez kakršnekoli uporabe denarja, kredita, barter menjave ali kakršnekoli druge oblike dolga oz. zadolženosti. Vsi resursi na svetu so skupno premoženje vseh ljudi na svetu. Z ekonomijo, temelječo na resursih, se resursi uporabljajo direktno za izboljšanje življenja celotne populacije. Pri ekonomiji resursov lahko, lažje kot pri monetarni ekonomiji, proizvedemo vse kar potrebujemo za življenje in omogočimo visok standard življenja za vse.« (Fresco, 2007, str. 21)

Fresco pravi, da v denarno naravnani družbi, za katero je značilno tratenje dobrin in izkoriščanje ljudi, takšno prizadevanje ne more biti doseženo. Če bomo še naprej vztrajali v kapitalističnem sistemu, se bomo soočili s stanjem vedno večje tehnološke brezposelnosti, ki povzroča zmanjševanje števila zaposlenih oziroma t.i. »*downsizing*«. Od leta 1990 do 1995 so podjetja odpustila 17,1 milijona zaposlenih, mnogo od teh zaradi avtomatizacije. V prihodnosti bo avtomatizacija povzročila pomanjkanje kupne moči in vira dohodka za odpuščene zaposlene. Kljub globalnim trgov bodo stroški ljudi zaradi odpuščanja in odvzema pravic populaciji pripeljali do težkih in nepredstavljivih socialnih problemov. Fresco navaja dva primera pomembnosti ekonomije resursov (Fresco, 2009):

1. Kadar nastopi finančna kriza, nekateri ljudje nimajo več denarja za nakup hrane. Ljudje v času krize do hrane nimajo dostopa, ker so omejeni z denarno močjo. Če pogledamo na problem z druge perspektive, je planet še vedno poln resursov in možnosti za njihovo pridobivanje. Hrana je v trgovinah še vedno na policah in čaka, da bodo ljudje spet kupovali. Dejstvo je, da ljudje ne potrebujemo denarja za zadovoljevanje naših potreb, temveč dostop direktno do resursov.

2. Druga svetovna vojna je potegnila ZDA iz recesije. V času recesije so imeli v ZDA le 600 prvorazrednih raket. Z začetkom druge svetovne vojne so hitro povečali proizvodnjo na 90 000 letal na leto. Primer kaže, da država ni imela dovolj denarja niti zlata za opremo, ki jo je zahtevala svetovna vojna. Imela pa je dovolj resursov in prav resursi ter usposobljeno osebje so bili tisti, ki so ZDA omogočili proizvodnjo in učinkovitost za zmago. Taka proizvodnja je mogoča le v času vojne ali katastrofe, saj živimo v družbi, ki deluje kolektivno le v kriznem obdobju.

Zemlja je še vedno bogata z resursi. Kapitalistični sistem je v oziru alokacije resursov neustrezen, neučinkovit in ne zadovoljuje potreb človeštva. Današnja družba ima dostop do visoko naprednih tehnologij, ki bi lahko lažje preskrbele družbo z resursi, tako da bi imel vsak več kot dovolj za visok standard življenja. Fresco je mnenja, da je to mogoče le z vzpostavitvijo ekonomije resursov. Ekonomija resursov naj bi koristno uporabila obstoječe resurse iz zemlje ter morja in zgradila proizvodnjo, ki vključuje fizično opremo ter industrijske obrate. Uporabila bi tehnologijo za izgradnjo novega nedenarnega sistema, za

vzpostavitev obnovljivih virov energije, računalniško avtomatizirane proizvodnje, nadzora zalog in distribucije. Oblikovala bi varna in energijsko učinkovita mesta, zagotovila bi se univerzalna zdravstvena oskrba in ustrezna izobrazba. Najpomembnejše, rodil bi se nov spodbuden sistem, ki bi temeljil na skrbi za sočloveka in okolje (Fresco, 2009).

V ekonomiji, kjer bo proizvodnja tekla s pomočjo strojev in bodo storitve in produkti na voljo vsem, bodo koncepti kot sta »delo« in »služenje denarja« postali nebistveni, napoveduje Fresco. V ekonomiji resursov človek ne bo več proizvodni faktor, saj bodo vse namesto njega počeli tehnološko usposobljeni stroji. Človeški vidik bo prva skrb in tehnologija bo temu podrejena, kar bo znatno povečalo prosti čas. Tak sistem bo lahko prvič v človeški zgodovini osvobodil ljudi pred visoko strukturirano in ponavljajočo se rutino. Namen ekonomije resursov je, da spodbuja in razvija nov sistem ciljev, ki so usmerjeni v izpopolnjevanje samega sebe, kreativnost, omejitev pomanjkanja surovin, zaščito okolja in izničenje trpljenja ljudi. Prerasli bomo potrebo po poklicih, ki temeljijo na monetarnem sistemu, kot so odvetniki, računovodje, bankirji, zavarovalniške agencije, oglaševalske agencije, prodajne službe in borzniki. Ti poklici bodo v večini izločeni saj v novem sistemu ne bodo več potrebni. Veliko časa in energije bomo prihranili z izločitvijo podvajanja in konkurence produktov. Namesto, da bi imeli na stotine različnih izdelkov, bomo obdržali le nekaj visoko kvalitetnih, ki bodo služili zadovoljitvi potreb celotne populacije. V ekonomiji resursov načrtovana zastarelost produkta ne bo obstajala (Fresco, 2009).

V tabeli 1 sem predstavila pomen tehnologije in dejavnost človeka v ekonomiji resursov. Tako tehnologija kot človek sta povezana s celotnim življenjem na Zemlji, kar vključuje avtomatizacijo mest, zakone, načine odločanja in naravo. Človek nenehno izboljšuje tehnologijo in se izobražuje, tehnologija pa ga osvobodi dela in denarnega sistema. Rezultat privede do ekonomije resursov, ki predstavlja družbo brez denarnega in pravnega sistema, svobodo in enakost med ljudmi ter čisto okolje.

Tabela 1: Pomen tehnologije in dejavnost človeka v ekonomiji resursov

	Tehnologija	Človeški faktor	Rezultat = ekonomija resursov
Avtomatizacija mest	Avtomatizacija vseh ključnih področij dela: kmetijstvo, proizvodnja, transport, energija, gradbeništvo.	Programiranje, nenehno iskanje novih tehnoloških rešitev, izobraževanje na vseh področjih (samoiniciativno).	Človek osvobojen dela in denarnega sistema, zadovoljene potrebe, čas za osebno rast, družbena enakost, harmonija.
Zakoni	Vgrajeni v tehnologijo, tako da jih je nemogoče kršiti.	Izobražen človek ne potrebuje nadzora, naravni zakon.	Družba brez pravne ureditve, odsotnost kriminala.
Odločanje	Zbiranje podatkov na vseh ključnih področij in iz okolja za svetovno bazo podatkov z uporabo senzorjev in satelitov, 3D prikaz Zemlje v realnem času.	Spremljanje podatkov, uporaba znanstvene analize obdelave podatkov, dialog.	Sprejemanje natančnejših odločitev, ki ne temeljijo na mnenju, temveč na preverjenih znanstvenih dejstvih.
Narava	Tehnologija neškodljiva zemeljskemu površju, vodi in zraku, pridobivanje zelene energije, proizvodnja neškodljivih materialov, recikliranje vgrajeno v tehnologijo.	Visoko osveščen človek, poistoveten z naravo, civiliziran.	Čisto okolje, zrak in voda, manj bolezni, zdravo življenje, daljša življenjska doba.

2.3 ANALIZA POSAMEZNIH ELEMENTOV PROJEKTA VENUS

Poleg izoblikovanja teoretične podlage ekonomije resursov je Frecso modeliral celoten projekt s fizičnim prikazom povezav ekonomije resursov in tehnologije z življenjem ljudi. Prikazal je celotno sliko mest, pridobivanja energije, transporta, avtomatizacije dela in računalniškega omrežja, ki bi omogočali visok standard življenja za vse ljudi na svetu. Prav tako opisuje in orisuje sistem prava in odločanja ter način življenja ljudi v novi družbi. Vsa tehnologija opisana v tem poglavju že obstaja, zato bi tudi celotni sistem lahko obstajal že danes. Fresco je mnenja, da lahko nov sistem projekta Venus nastopi šele ob popolnem propadu kapitalistične družbe. Večino virov sem črpala iz Frescove spletne knjige *Designing the future* (2007).

2.3.1 ENERGIJA

Glavni cilj projekta je znebiti se primanjkljaja resursov, ki ga povzroča kapitalistično gospodarstvo, in zagotoviti zadovoljitev potreb vseh ljudi na svetu. Za izgradnjo takega sveta

najprej potrebujemo ogromno količino energije. Novi svet zahteva izključno samo zeleno energijo, kar je mogoče doseči le v svetu brez denarnih omejitev. V takem svetu patentni niso več potrebni, informacije raziskovalnih laboratorijev pa so na voljo vsem. Energija bi se pridobivala z delovanjem vetra, valov in plime, oceanskih tokov, iz razlik v temperaturi vodnih in zemeljskih površin, s padajočo vodo ter elektrostatičnim delovanjem, z naravnim gorivom iz alg, bakterij, biomase, fuzijo, v največji meri pa z geotermalno energijo (Fresco, 2007, str. 24-25).

Geotermalna energija je energija toplote zemlje in se že danes zelo uspešno uporablja po svetu. Povzroča zelo malo onesnaževanja, predvsem pa ne proizvaja ogljikovega dioksida in dušikovega oksida in je največji potencial za pridobivanje zelene energije v prihodnosti. Nedavna raziskava, ki jo je ameriška vlada zanemarila, je pokazala, da lahko geotermalna energija letno proizvede več kot 200 000 eksajoulov energije, kar pomeni 2000-krat več energije kot jo je bilo leta 2005 porabljen v ZDA. Z nadaljnjim razvojem geotermalne tehnologije pa bi lahko proizvedli še 10-krat več in si za stoletja naprej zagotovili preskrbo celotnega sveta z energijo (The Future of Geothermal Energy, 2007).

Projekt zajema tudi izgradnjo ogromnih in masivnih podvodnih turbin, ki bi jih poganjal Zalivski tok. Turbine bi bile zaščitene tako, da ne bi škodovale življenju v morju (Fresco, 2007, 26). Zalivski tok je največji morski tok na svetu. Svojo pot pričenja v Mehiškem zalivu in potuje ob vzhodni obali ZDA proti Evropi. Povprečna širina toka je 70 kilometrov, njegova povprečna hitrost 6,5 km/h, lahko pa doseže hitrost tudi do 2,5 m/s. Količina vode, ki se transportira v zalivskem toku je ogromna in znaša povprečno 30 000 000 kubičnih metrov na sekundo in je več 100-krat večja od reke Misisipi (Encyclopedia Britannica, 2009). Energija bi se uporabljala za poganjanje mest, transporta, gospodinjstev, v kmetijstvu, na ribjih farmah ter za celotne regije, ki potrebujejo hlajenje ali ogrevanje (Fresco, 2007, str. 26).

2.3.2 MESTA, KI MISLIJO

Fresco je oblikoval inovativna, večdimenzionalna, geometrična krožna mesta (slika 1). Zgrajena so z najbolj izbranimi resursi in konstrukcijskimi tehnikami, ki so nam danes dostopni. Mesta so okoljsko osveščena in delujejo z minimalno porabo energije. Preskrbljena so s svežim zrakom in vodo, zdravstveno oskrbo, zdravimi živili, parki in vrtovi, športnimi in rekreacijskimi centri, glasbenimi centri, gledališči, znanstvenimi laboratoriji, centri za hobije in manufakturo ter naselji. Mesto ponuja možnost dostopa do vseh družbenih objektov, vseh znanstvenih informacij in izobrazbo za vse prebivalce. Individualna oseba je pri izbiri svojega načina življenja popolnoma svobodna (Fresco, 2007, str. 29-30).

Slika 1: Struktura krožnih mest, povezanih s transportno mrežo

Vir: Fresco, Circular Cities, 2009

Mesta so lahko krožna, linearna, podvodna, podzemna, plavajoča, popolnoma zaprta ali odprta. Vsa mesta so računalniško vodena in delujejo kot organizem. Človeška prisotnost ni potrebna, ker mesta sama koordinirajo produkcijo in distribucijo s pomočjo senzorjev, tako da ni presežkov ali primanjkljajev proizvodnje (Fresco, 2007, str. 30).

V mestu so predvidene tekoče stopnice, dvigala, tekoči trak in drugi transportni sistemi. Za potovanje izven mesta pa so zaželena računalniško vodena vozila po kopnem, morju, zraku in vesolju. Predviden je hitri vlak, ki deluje na magnetno lebdenje (*magnetic levitation train* ali *mag-lev train*) in je namenjen transportu od mesta do mesta. Sestavljen je iz premičnih komponent za lažje tovorjenje. Predvideni so hitri, energetske varčni in varni avtomobili na električno energijo, lahko s kolesi ali lebdeči, glasovno vodeni ter s senzorji, ki onemogočajo trčenje z drugim vozilom ali cestiščem. Zračne rakete, ki se danes uporabljajo v vojaške namene, bi v novem svetu ponujale medicinsko ali kakršno koli drugo urgentno pomoč. Tudi rakete bi bile energetske varčne, računalniško vodene in ne bi povzročale onesnaževanja (Fresco, 2007, str. 38-41).

Za gradnjo objektov naj bi se uporabili najnovejši dvojno fleksibilni materiali tipa sendvič, s penasto sredico in zunanjo keramično glazuro. Tak material že obstaja, ne potrebuje vzdrževanja in ga lahko masovno proizvedemo le v nekaj urah. Se razteza, zato je odporen tudi na potrese, hurikane, ogenj in termite. Stanovanjske hiše imajo z notranje strani transparentne zidove. Zidovi so odporni na zvok, insekte, prah in ohranjajo želeno notranjo temperaturo. Okna so elektronsko kontrolirana za zatemnitev ali osvetlitev prostorov ter se avtomatično čistijo. Pohištvo je konfigurirano tako, da se avtomatično prilagodi telesu, telefoni pa so popolnoma nevidni in ciljajo zvok direktno v naše uho (Fresco, 2007, str. 30-32).

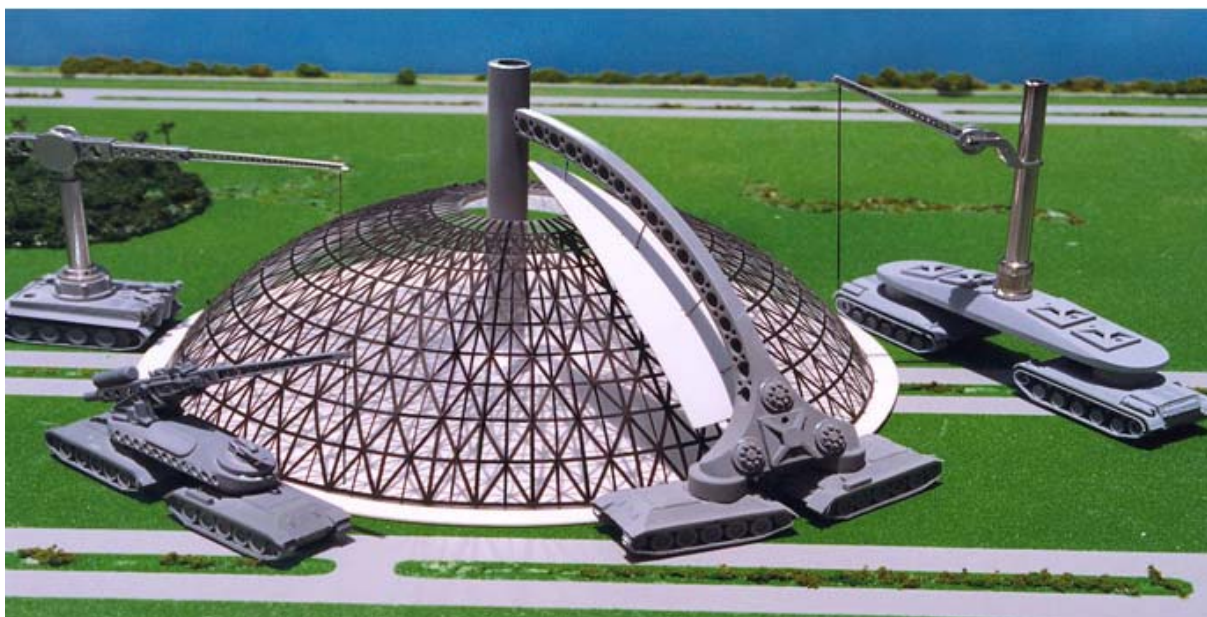
Vsako mesto je unikatno in ne zmanjšuje števila prebivalcev na določeno raven, saj jih je dovolj za vse prebivalce na Zemlji. Še več, vsem prebivalcem omogočajo dostop do najnovejših tehnologij. Celo najpremožnejši ljudje današnjega časa ne bi mogli doseči takega visokega standarda življenja, kot ga ponujajo ta mesta, ki prav tako ponujajo varnost in odsotnost stresa. To omogoča avtomatizacija, ki osvobodi ljudi dela (Fresco, 2007, str. 30).

2.3.3 AVTOMATIZACIJA

Združevanje računalnikov s proizvodnjo vseh dobrin in storitev bi razbremenilo človeka. Danes nadomeščanje človeške delovne sile z računalniško vodenimi roboti sicer predstavlja tehnološki napredek, vendar hkrati socialni problem za države ob vedno večjem odpuščanju delavcev. V novem svetu, ki temelji na resursih, pa računalniki osvobajajo človeka nepotrebnega dela (Fresco, 2007, str. 45).

Umetna inteligenca (*artificial intelligence* oz. *AI*) je programiranje računalnikov tako, da znajo sami določiti pravilnost človeškega odločanja in preverjanja hipotez. Že danes obstajajo roboti, ki lahko zamenjajo zdravnike v operacijski sobi, gradbene in druge inženirje, vrhovni management in pilote. Večino poklicev je mogoče zamenjati z računalniškimi programi, saj le-ti lahko nadomestijo zaposlene v vladi in začnejo upravljati s celotnim svetom. Računalniški sistemi so zaradi števila senzorjev bolj učinkoviti od človeka. Če bi bili računalniški senzorji postavljeni na vsaki ključni lokaciji in povezani s svetovno mrežo računalnikov, bi lahko dosegli avtomatično kontrolo česarkoli (Fresco, 2007, str. 45).

Slika 2: Avtomatizirana gradnja objekta z uporabo samo-upravljavajočih se strojev

Vir: Fresco, Automated building of a dome's structure, 2009

V novem svetu bodo medsebojno povezani računalniški centri kontrolirali storitve, transport, zdravstveno stanje populacije, izobrazbo in zbirali najnovejše podatke za svetovno ekonomijo in bazo podatkov. Sčasoma bodo sposobni izoblikovati lastne programe, se sami izboljševati, popravljati in obnavljati informacije. Ogromni roboti bodo povzročili veliko spremembo na področju gradbeništva (slika 2). Podobno kot živi organizmi se bodo lahko sami odločali in upravljali. Sposobni bodo graditi kanale, mostove in viadukte ter kopati tunele brez človeške sile. Masovno bodo sestavljali standardizirane nebotičnike, stanovanjske hiše, avtomobile, ladje itn. Lahko bodo računalniško vodeni ali upravljani preko satelitov. Ogromen potencial nudi tudi nano-tehnologija, saj združuje optiko in laserje ter lahko zgradi kakršnokoli strukturo do atoma natančno (Fresco, 2007, str. 46-48).

2.3.4 MESTA NA MORJU

Velike potniške ladje s svojimi ribiškimi mrežami poškodujejo morsko dno in uničijo organizme, njihovo hrano ter zatočišče. Vsakič, ko gre ladja mimo, na dnu morja uniči od 5 do 20 % živali in to se dogaja štiriindvajset ur na dan ter sedem dni v tednu (Fresco, 2007, str. 56).

V skupnem poročilu, ki so ga pripravili v Svetovni organizaciji za hrano (FAO) in v Programu Združenih narodov za okolje (UNEP) je zapisano, da ljudje vsako leto zmečemo in spustimo v oceane 6,4 milijona ton raznih odpadkov. Za večino tega onesnaževanja so krive trgovalne ladje, ki prispevajo kar 5,6 milijona ton ali 88 odstotkov vseh odpadkov. Na vsakem kvadratnem kilometru površja oceanov plava več kot 13 000 plastičnih odpadkov, madeži pa se raztezajo tudi po nekaj deset kilometrov. Nevarne so izgubljene in zapuščene ribiške mreže, ki ogrožajo morski ekosistem, ubijajo ribe in druge prebivalce morij. Mnogo rib je že na robu izumrtja, medtem ko visoka nevarnost grozi tudi delfinom (UNEP, FAO, 2009).

Po mnenju Fresca se ljudje premalo zavedamo pomena oceana, ki je največji nerazviti naravni resurs. Danes oceane uporabljamo predvsem za hrano in transport, v veliki meri pa tudi za smetišče in stranišče. Ne zavedamo se, da nam prav ocean ponuja okolje brez omejitev za proizvodnjo energije, hrane, transporta, mineralov, zdravil in še veliko več (Fresco, 2007, str. 55).

Mesta na vodi (slika 3) bi bila vse prej kot škodljiva morskemu ekosistemu. Objekti na vodi ali pod vodo bi bili zgrajeni tako, da ne bi posegali v morsko okolje in življenje. Ustvarili bi simbiozo z morskim svetom tako, da bi razvili velike pomorske strukture za raziskave in razvoj oceanov ter nenehno spremljali oceansko površje. Ocean nam ponuja možnosti za produkcijo sveže vode, zelene energije, mineralov, kopanje rudnin, neskončne raziskave, dosežke v kemiji in farmaciji ter pridobivanje naravnega goriva. Mesta bi bila različna. Nekatera mesta bi bila plavajoča oziroma potujoča in nekatera pritrjena. Zgradile bi se strukture na vodi in pod vodo, vsaka struktura pa bi lahko štela od sto do več tisoč

prebivalcev. Ob obali bi lahko bile zgrajene hiše na vodi za sprostitev in rekreacijo ali pa individualno življenje posameznika (Fresco, 2007, str. 57).

Slika 3: Plavajoče mesto na morju

Vir: Fresco, Cities in the Sea, 2009

Slika 4: Obrati za gojenje rib, morskih rastlin in spremljanje morskega okolja

Vir: Fresco, Mariculture, 2009

Nekatera mesta bi služila kot univerze, kjer bi se študentje ali odrasli lahko izobraževali preko izkušenj, ki bi jih doživeli z morskim svetom, nekatera pa bi služila kot raziskovalni centri pomorske znanosti in managementa. Opazovalne postaje bi služile opazovanju morskih tokov, risanju vremenskih vzorcev, opazovanju pomorske ekologije, merjenju stopnje onesnaženosti in raziskovanju pomorske geologije. Pod vodo bi se zgradili parki, kjer bi ljudje lahko

opazovali velika zavarovana območja ter komunicirali z delfini in drugimi morskimi vrstami. Zgradili bi se objekti na vodi za gojenje rastlin in živali (slika 4), ki bi služili tako za ohranjanje živalskih in rastlinskih vrst kot za prehrabeno verigo (Fresco, 2007, str. 58).

Energija bi se pridobivala iz sončnih celic in mlinov na veter, postavljenih kar na oceanskem površju. Ladje bi delovale na okolju prijazno energijo in bi bile zgrajene tako, da ne bi škodovala morskemu življenju (Fresco, 2007, str. 60).

2.3.5 ODLOČANJE

Odločanje v družbi, ki temelji na ekonomiji resursov, bi se opiralo na znanstvene metode združene z računalniško podporo, ki vsebuje informacije direktno iz okolja (slika 5). Električni senzorji bi bili razširjeni po vseh območjih socialnega kompleksa. V kmetijskem sektorju, na primer, kjer računalniški sistem nadzoruje in upravlja agrikulture zahteve tako, da spremlja kakovost vode, insekte, pesticide, bolezni rastlin ipd., bi lahko sprejeli odločitev na podlagi informacij, ki nam jih ponuja kontrolni sistem. Sistem bi bil zasnovan podobno, kot je zasnovano človeško telo. Globalni avtomatični živčni sistem bi bil zmožen samodejno reagirati na napake (Fresco, 2007, str. 69).

Slika 5: 3D prikaz Zemlje v realnem času in svetovna informacijska baza podatkov, postavljena v središču vsakega mesta

Vir: Fresco, Cybernated Complex, 2009

Nova tehnologija bi odstranila človeške napake. Računalniški sistemi bi podajali resnične informacije in ne bi temeljili na mnenjih in željah posameznih sektorjev ali ljudi. Odstranili bi vpliv neracionalnosti in čustev. Ljudje bi torej za neko odločitev dobili vse natančne informacije direktno iz okolja, kar bi jim olajšalo raziskovalno delo, in uporabili znanstveno metodo za obdelovanje le-teh. Na podlagi obojega bi se lahko bolj racionalno odločili. Ljudje

bi sčasoma, z napredkom tehnologije, igrali vedno manjšo vlogo pri odločanju, saj bi se družba vedno bolj opirala na umetno inteligenco in natančnejše računalniške informacije (Fresco, 2007, str. 69-70).

Ker ne bi bilo več potrebe po denarju, bi bila nova misija blaginja ljudi in zaščita okolja. Rezultati takega sistema so čist zrak, čista voda, zdrava prehrana, učinkovit transport, vedno bolj pomembna izobrazba in njena neprestana nadgradnja, dobra zdravstvena oskrba, konstruktivna socialna interakcija in mesta, ki so zgrajena tako, da služijo vsem tem stvarim (Fresco, 2007, str. 69).

2.3.6 ZAKONI

Namen zakonov je kontroliranje in vodenje družbe. Tudi patriotizem, religija, propaganda in nacionalizem so metode kontroliranja populacije, ki ne vsebujejo fizične sile in so tako uspešne, da sploh ne občutimo manipulacije. Vsi zakoni so razviti za ohranjanje trenutnega stanja sistema in služijo le interesom posameznikov na vrhu oblasti. Vendar pa zakoni nikoli ne rešijo težav in se jih neprestano krši, tudi s strani tistih, ki jih določajo. Ljudje so primorani verjeti, da zakon ščiti njihova življenja, v resnici pa so samo pomožni produkti, ki so nastali zaradi pomanjkanja vpliva posameznih skupin na družbo. Če zakoni niso v skladu z naravnim in fizičnim okoljem, bodo kršeni. Trenutno postavljeni zakoni kršijo naravni zakon, ki vlada vsem živim bitjem, kar pa povzroča resne posledice za družbo (Fresco, 2007, str. 70-72).

Fresco navaja primer kršenja naravnega zakona: zaradi brezposelnosti, revščine in socialne neenakosti v današnji družbi prihaja do različnih krajev. Zakon prepoveduje kraje in v primeru kršenja zakona posameznika ali skupino, ki je neprimerno dejanje izvršila, tudi kaznuje z denarno ali zaporno kaznijo. V resnici je človek v smislu kraja ravnal po naravnem zakonu, zakonu za preživetje. Danes je človek omejen s pravili kapitalističnega sistema in je zato njegovo dejanje kraja, ki je drugače upravičeno po naravnem zakonu, neupravičeno v današnjem pravnem sistemu (Zeitgeist: Addendum, 2008).

V ekonomiji resursov odgovornost ni nadzorovana s silo, zastraševanjem ali obljubami iz nebes in grožnjami iz pekla. Varnost ni pogojena s kaznimi ali globami. Varuhi proti izrabi so vgrajeni kar v okolje. Preprost primer je oblikovanje mest tako, da imajo ljudje svoboden dostop do resursov, brez določene cene. To odpravi potrebo po krajih in tako tudi mnogo zakonov povezanih z njo. Prestrukturiranje transporta na tak način, da onemogoča prometne nesreče in prehitro vožnjo, tudi pripomore k odpisu prometnih zakonov. Ker ni več uporabe denarja, se izničijo tudi vsi zakoni gospodarskih družb in trga. Gre torej za to, da je sistem kar se da oblikovan na tak način, da odpravlja nepotrebne zakone. V novi družbi bi bile predstavljene vrednote, ki bi bile skladne z zadovoljevanjem potreb vseh ljudi in naravnim redom. Ker ne bi bilo nadzora družbe, družba pa bi bila izoblikovana v dobro vseh ljudi, zakoni ne bi bili potrebni. Oblikovale bi se vrednote, ki bi bile skladne z naravnim zakonom (Fresco, 2007, str. 70-71).

2.3.7 NAČIN ŽIVLJENJA

Od zgodnjih civilizacij pa vse do danes je večina ljudi morala delati za preživetje. Vprašanje je, kaj bi počeli s svojim časom, če nam ne bi bilo treba opravljati vseh obremenjujočih del, ki so bila od nekdaj tako potrebna za življenje. Po Frescu bi ljudje, osvobojeni dolga, nevarnosti in strahu, postali veliko bolj usmerjeni v doseganje ciljev. Ne bi bili več obremenjeni s stvarmi kot so pokojnine, zdravstveni stroški, stroški za izobraževanje, zavarovanje, recesije in depresije, izguba službe in davki. Z izničitvijo teh bremen in odstranitvijo pogojev, ki povzročajo občutek zavisti, pohlepa in tekmovanja, bi bila človeška življenja veliko bolj polna in kvalitetna (Fresco, 2007, str. 74).

V ekonomiji resursov bi ljudje imeli dostop in čas za intelektualno in spiritualno rast in čas za spoznanje, kaj zares pomeni biti civiliziran človek. Namesto lenarjenja, bi visoko inteligentni ljudje našli le malo prostega časa, tudi brez nepotrebnih služb. V človeški naravi je, da se vedno najde potreba po večji učinkovitosti, v svetu pa se vedno znova pojavljajo novi izzivi in nerešeni problemi. Ljudje bi hoteli sodelovati v družbi in biti udeleženi pri konstantnem izboljševanju in spremembah družbe ter opazovati, kako spremembe neposredno vplivajo na njihova življenja. Imeli bi čas za individualne interese kot je nadaljevanje izobrazbe, ki velja za nikoli končan proces (Fresco, 2007, str. 75).

V novem svetu bi bili brezplačno dostopni prostori tudi za tiste, ki se zanimajo za gledališče, fotografijo, slikanje, balet in vso drugo umetnost in glasbo. Svet bi bil odprt za vsakogar, po njem pa bi brezplačno v različne kraje potovalo mnogo ljudi, ki bi samoiniciativno pomagali v manj razvitih območjih za doseg visokega standarda vseh ljudi na Zemlji. Ljudje bi imeli tudi priložnost učenja boljše komunikacije in reševanja problemov brez nasilja. Namesto specializiranega učenja bi bilo učenje generalno usmerjeno in bi temeljilo na izkustvu (Fresco, 2007, str. 75).

Kapitalistični sistem spodkopava odnose v družini in slabo vpliva tudi na vzgojo otrok. Staršem primanjkuje časa za otroke in so konstantno pod stresom zaradi visokih življenjskih stroškov. Več prostega časa bi v ekonomiji resursov pripomoglo tudi k izboljšanju družinskih razmer (Fresco, 2007, str. 77-78).

3 PROJEKT VENUS KOT NADALJEVANJE KOMUNISTIČNEGA GIBANJA

The Venus Project in ekonomija resursov imata veliko skupnega z drugimi teorijami in ideologijami enakopravnosti in komunizma. Menim, da je ekonomija resursov nadgradnja teorije komunizma, čeprav Fresco tega ne trdi, a tudi ne zanika.

3.1 KOMUNIZEM

Sir Thomas More (1478-1535), privrženec cerkvenih moralnih nauk je verjel v t.i. primitivni komunizem, to je družba, v kateri so vsi resursi v skupni lasti in nihče nima privatnega premoženja. V svoji Utopiji poudarja kmetijstvo kot najpomembnejšo industrijo. Vsi prebivalci naj bi preživel časa na skupnih farmah in ustvarjali dobrine za zadovoljitev potreb celotnega mesta. Robert Owen (1771-1858) je bil zagovornik komunizma, ki prepoveduje privatno lastnino. Med drugim je socialistično družbo razlagal kot srečno in harmonično družbo ter dojemal privatno lastnino kot uničevalko take družbe (Pejovich, 1995, str 18-20).

Komunizem kot družbeni sistem bolj kot na harmoničnih obljubah temelji predvsem na teoretičnih predpostavkah, ki so jih zastavili Karl Marx, Friedrich Engels in Vladimir Iljič Lenin. Komunizem predstavlja enakopravno družbo brez družbenih razredov in brez proizvodnje v zasebni lasti, saj proizvodnja postane družbena last. Človeška potreba po dobrinah je zadovoljena s porazdelitvijo sredstev vsem ljudem, po načelu: vsakemu po njegovih potrebah. Država, politične stranke in politične funkcije naj ne bi več obstajale, saj bi bile za sistem brez socialnih razredov nepotrebne (Leksikon, 1982).

Karl Marx (1818-1883) je tako kot francoski zagovorniki komunizma verjel, da je kapitalizem nemoralen sistem. Prav tako je bil prvi, ki je poudarjal, da socializem ne more prevladati sveta samo z obljubami pravic in harmonije. Verjel je, da socializem ignorira zakone zgodovine, saj morajo nove ideje počakati na pravi moment v zgodovini. Pravi, da ekonomski proces razloži celotno zgodovino človeštva, saj je le-ta nenehni boj proti naravi. Predvsem v svojih idejah ohranja prvotni namen originalnega razmerja med ljudmi in naravo, ki se opira na naš instinkt. Vsakič, ko človek ustvari novo orodje, človeštvo naredi korak naprej od odvisnosti od narave. Zadnja faza tega procesa je popolni komunizem. S komunizmom se po Marxu lahko oblikuje svet, ki ne temelji na pomanjkanju resursov (Pejovich, 1995, str. 23-25).

V komunistični družbi pravni sistem ni predviden. Engles opisuje družbo plemen in primerja njihov način prava s komunizmom. V plemensko urejeni družbi imajo že nekako urejeno ekonomijo in tudi nekakšno razdelitev dela, vendar pa nimajo pravnega sistema. Njihovi medsebojni odnosi se urejajo na podlagi navad in običajev, ki so naučeni na podlagi izkušenj in instinkta. Njihova družba je tako tesno povezana, da ne potrebujejo zakonov ali statuta in jih vodi le zakon narave. Komunizem naj bi upošteval enaka pravna načela kot jih upoštevajo v plemenih (Kelsen, 1955, str. 69).

Karl Marx in Friedrich Engels sta v Komunističnem manifestu, ki je izšel leta 1848, predstavila komunistično gibanje za rešitev delavcev iz kapitalističnega kroga revščine. V manifestu opisujeta družbene in kapitalistične odnose med buržuarji, ki predstavljajo kapitaliste, in proletariati, ki predstavljajo delavski razred. Glede prehoda iz enega sistema v drugega poudarjata pomembnost vmesnega obdobja tranzicije, ki ga opisujeta v t.i. diktaturi

proletariata. Predlagata naslednje ukrepe, ki bi se dali uporabiti v najnaprednejših deželah (Marx & Engles, 2002):

- ekspropriacija zemljiške lastnine in uporaba zemljiške rente za državne izdatke;
- visok progresivni davek;
- odprava dednega prava;
- zaplemba lastnine vsem emigrantom in upornikom;
- centralizacija kredita v rokah države s pomočjo narodne banke z državnim kapitalom in izključnim monopolom;
- centralizacija prometa v rokah države;
- pomnožitev državnih tovarn, proizvodnih orodij, krčenje in izboljševanje zemljišč po enotnem načrtu;
- enaka delovna obveznost za vse, ustanovitev industrijskih armad, posebno za kmetijstvo;
- združitev kmetijskih obratov z industrijskimi; izvedba ukrepov, da se postopoma odstrani razlika med mestom in deželo;
- javna in brezplačna vzgoja vseh otrok; odprava tovarniškega dela otrok v današnji obliki; združitev vzgoje z materialno proizvodnjo itd.

Marxove ideje so se razvile v različne socialistične sisteme, pa vendar Marx ni bil zagovornik le-teh. Marx označuje socializem kot diktaturo proletariata in nadaljevanje obstoja pomanjkanja resursov (Kennett, 2001, str. 57).

3.2 PODOBNOSTI IN RAZLIKE PROJEKTA VENUS S KOMUNIZMOM IN NJEGOVA KRITIČNA OCENA

Podobnosti in razlike med projektom Venus in komunizmom so na kratko predstavljene v tabeli 2 in natančneje opisane v nadaljevanju. Ker v zgodovini ekonomije še noben sistem ni deloval brez družbenih, ekonomskih ali okoljskih napak, se tudi v projektu Venus postavljajo različna vprašanja glede popolnosti delovanja.

3.2.1 PODOBNOSTI IN RAZLIKE

Podobnosti in razlike med komunizmom in projektom Venus sem iskala na podlagi devetih kriterijev: obdobje, namen, lastninske pravice, ekonomija, alokacija resursov, družbena enakost, odločanje, pravna ureditev družbe in ureditev dela. Prikazane so v tabeli 2.

Tabela 2: Primerjava projekta Venus s komunizmom

	Komunizem	Projekt Venus
Obdobje	Začetki segajo v 18. stoletje, čas industrijske revolucije	20. stoletje, čas računalniške inteligence, realizacija predvidena v 24. stoletju
Namen	Odgovor na probleme kapitalizma	Odgovor na probleme kapitalizma in svetovne probleme
Lastninske pravice	Zasebna in družbena lastnina	Zasebna in družbena lastnina
Ekonomija	Uporaba denarja in kuponov za nakup dobrin, vsak prebivalec dobi enako	Ekonomija resursov, denarna ali barter menjava ne obstajata
Alokacija resursov	Distribucija centralizirana, porazdeljuje država	Alokacija in pridelava računalniško vodena
Družbena enakost	Je prisotna	Je prisotna
Odločanje	Centralizirano odločanje s strani države	Odločanje na podlagi natančnih računalniških informacij iz okolja
Pravna ureditev družbe	Družba naj bi temeljila na moralnih načelih, presoja s strani države	Večina zakonov je vgrajenih v tehnologijo tako, da jih je nemogoče kršiti; naravni zakon
Ureditev dela	Vsi ljudje delajo za celotno družbo, vsakomur je zagotovljena zaposlitev, ljudje finančno niso svobodni	Ljudje ne delajo za zadovoljevanje osnovnih potreb, delo nadomesti tehnologija, ljudje delajo v smislu izobraževanja ali ustvarjanja; finančna svoboda

Komunizem se je prvotno pojavil v času industrijske revolucije kot odgovor na posledice, ki jih je prinesla kapitalistična družba. Te so revščina delavskega razreda, brezposelnost, zaposlovanje otrok, neenakost, socialna nepravilnost in sistem, ki temelji na pomanjkanju surovin. Tako kot komunizem, je tudi projekt Venus odgovor na enake pomanjkljivosti kapitalistične družbe, ki so v 20. stoletju še vedno prisotne in so zaradi globalizacije, razvoja komunikacij in porasta svetovnega prebivalstva prerasle v svetovne probleme. Poleg že omenjenih svetovnih problemov kapitalizem danes povzroča še dodatne svetovne probleme, kot so onesnaževanje zraka in vode, izčrpavanje zemeljskih virov, poseganje v naravne ekosisteme in ogrožanje živalskih vrst. Projekt Venus je rešitev ne samo za prvotno omenjene probleme kapitalizma, temveč tudi za vse ostale, ki so posledica kapitalistično naravnane družbe.

Ena izmed rešitev, ki jih predlagajo komunisti kot odgovor na kapitalistične probleme, so resursi v skupni lasti. Zemlja, transport, hrana in industrija bi bila v lasti družbe, nihče ne bi imel več in nihče manj, prav tako pa nihče ne bi imel svoje lastnine. Resursi bi se porazdeljevali enakomerno, vsak delavec pa bi prejel enako število kuponov za zamenjavo z resursi. Na tak način bi dosegli socialno in ekonomsko enakost. Enako razmišlja Fresco, ki

pravi, da sta socialna in ekonomska enakost edini način, ki lahko dokončno izniči probleme kapitalizma. Tudi projekt Venus temelji na ekonomiji resursov, kjer kredit in pomanjkanje resursov ne obstajata. Tako komunistični zagovorniki kot Fresco so mnenja, da se človek ne rodi s pohlepom, saj je to čustvo naučeno. V socialno in ekonomsko enaki družbi naj se to čustvo sploh ne bi razvilo.

Alokacija virov je pomembna pri obeh teorijah. Komunisti predlagajo združitev industrijskih obratov s kmetijskimi, ki bi do neke mere avtomatizirala proizvodnjo agrikulturnih izdelkov, distribucija hrane pa bi bila centralizirana in bi zadovoljila potrebe celotnega prebivalstva. V projektu Venus je celotna pridelava hrane avtomatizirana in računalniško transportirana v mestna središča za zadovoljitev potreb vseh ljudi. Pri obeh teorijah predstavniki zagovarjajo proizvodnjo brez presežka ali primanjkljaja.

Naslednja podobnost obeh teorij je pravna ureditev družbe. Tako komunisti kot projekt Venus zagovarjajo družbeno ureditev na podlagi naravnega zakona. Fresco je mnenja, da pravni zakon današnje družbe deluje v nasprotju z naravnim zakonom. Da zakoni ne bi bili neprestano kršeni in da bi pravni sistem deloval, morajo biti urejeni v skladu z naravnim zakonom. Projekt Venus ne vsebuje funkcije prava. Večina zakonov je nepotrebnih, nekateri pa so v tehnologijo vgrajeni tako, da jih je nemogoče kršiti. Komunisti teoretično prav tako izločujejo pravni sistem in se podobno kot plemena opirajo na navade in običaje, ki delujejo na podlagi izkušenj in instinkta. V praksi se v komunističnih državah pravno odločanje izvaja s strani državnikov.

Bistvena razlika med komunističnim gibanjem in projektom Venus je v času in razvoju. Komunistično gibanje se je začelo, ko je bila industrija še v povojih. Komunizem ni temeljil na tehnoloških napredkih in zanj ni bil narisani celoten fizični načrt kot za projekt Venus. Ljudje še niso pričakovali takšne hitre rasti znanosti in tehnologije, h katerima je pripomogel prav kapitalizem in svoboda trga. Danes se tehnološki napredki in novosti dnevno patentirajo. Fresco pravi, da je tehnologija že tako visoko razvita, da je prej utopični sistem danes lahko vzpostavljen. Tehnologija in umetna računalniška inteligenca lahko omogočita avtomatizacijo celotnega družbenega sistema.

Ljudje v komunizmu bi se preživljali s katerimkoli delom, ki bi prispeval svoj delež v celotni družbi. Vsak bi imel zagotovljeno delovno mesto in vsak, ki bi delal, bi mu bile dostopne vse dobrine. Vsi bi delali za celotno družbo, dobrine bi centralizirali in si potem pravično razdelili ustvarjeno. Nasprotno pa v ekonomiji resursov ljudje ne bi delali. Vse potrebno delo za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb bi prepustili tehnologiji in tako imeli več časa za osebno rast. Tehnologija bi osvobodila človeka dela in ne odpustila, tako kot se to dogaja v kapitalizmu.

3.2.2 KRITIKA PROJEKTA VENUS

Fresco pravi, da projekt Venus ne rešuje vseh problemov, ki obstajajo na svetu. Projekt predstavlja le zelo izboljšan sistem, boljši kot današnji, ki izničuje globalne probleme. Vsi ostali problemi, ki so danes prisotni in ki bodo še nastopili ob vzpostavljanju novega sveta, so trenutno manj pomembni in bi se reševali med ali po tranziciji. Fresco pravi, da popolni sistem ne bo nikoli dosežen (Zeitgeist: Addendum, 2008).

V uvodu omenjam, da ima vsak novi družbeni sistem lahko tako dobre kot slabe lastnosti. Težko si predstavljam luksuzno življenje brez uporabe denarja in z novimi vrednotami, pa vendar me veseli dejstvo, da bi bila vzpostavitev projekta Venus mogoča že danes, če bi se vsi ljudje na svetu odločili tako. Vseeno pa me muči veliko vprašanj v zvezi z družbenim in ekonomskim življenjem ter enakopravnostjo:

Vprašanje izoblikovanja elite: ali bi se ljudem začeli porajati dvomi, da je novi način zopet nekakšna diktatura ljudi s strani elite, za lastne interese izkazovanja moči? Bi zaupali novemu sistemu?

Vprašanje terorističnih skupin: bi teroristične skupine, ki bi hotele imeti moč, še vedno obstajale ali bi ekonomska enakost res izničila te želje?

Vprašanje tranzicije: ali bi lahko prepričali vse ljudi na svetu, da se pridružijo sistemu in na kakšen način bi to storili? Ali bi lahko skupina ljudi vodila vse ostale? Kako bi se soočali z nemiri?

Vprašanje tehnologije: kdo bi programiral vse stroje za nemoteno delovanje? Se bodo sčasoma tehnologije res znale same programirati, popravljati in izboljševati? Bo to postala splošna izobrazba vseh ljudi? Se bodo ob tranziciji našli ljudje in skupaj sodelovali pri vzpostavitvi sistema?

Vprašanje odprave zakonov, države in ekonomije: ali bi se ljudje lahko navadili na odpravo države, ekonomije in zakonov? Kako bo z ljudmi, ki ne bodo zaupali v novi sistem? Se bosta oblikovala dva sistema, denarni in nedenarni?

Vprašanje verskih prepričanj: kaj bi se zgodilo s tistimi, ki jim vera zapoveduje le en način življenja? Bi se prilagodili sistemu ali bi se sistem prilagodil njim?

Vprašanje družbenih razlik zaradi različne izobrazbe: kako bi se soočali s problemi družbenih razlik, ki bi nastali z višjo ali nižjo izobrazbo? Bi bili še vedno družbeno enaki? Kako bi izumitelji novih tehnologij ali znanstveniki bili nagrajeni? Z odobravanjem ljudstva ali lastnim zadovoljstvom? Bi jim bilo to dovolj?

Vprašanje ljudi, ki so nagnjeni h kriminalnim dejanjem: kako bi reševali probleme množičnih morilcev ali množičnih uničevalcev, če pravni sistem in zapori ne bi več obstajali? Bi jih poslali v razne ustanove ali bi jih tehnologija ozdravila? Kako bodo brez odvetnikov dokazali, kdo je kriv? Bo detektor laži že tako izpopolnjen? Je mogoče že, pa ga zaradi obstoja nekaterih pravnih služb rajši ne uporabljamo kot zanesljiv vir informacij?

Vprašanje ljudi, ki si želijo biti vodeni, ker niso dovolj samostojni: kako se bodo prilagodili ljudje, ki si želijo biti vodeni s strani posameznika? Si bo določena skupina vodjo izbrala sama? Mar ni to spet neke vrste diktatura?

Vprašanje kmetijstva, lastnega preživetja in načina življenja: Kaj bo s tistimi, ki si želijo sami pridelovati hrano, obleke in živeti od lastnega kmetijstva, na primer afriška plemena ali Indijanci? Jim bo to omogočeno? Kaj bo s tistimi, ki si želijo lova v gozdu s puško, bodo puške dovoljene? Ali bo ubijanje živali za zabavo ali krzno dovoljeno?

Vprašanje ljudi, ki imajo radi škodljive dobrine: kako bo z ljudmi, ki so navajeni na luksuzne, a nezdrave ali okolju neprijazne dobrine in si jih želijo imeti in v njih uživati? Recimo starejši avti, t.i. »old-timers«, ali hrana z vsemi strupenimi dodatki, ki izboljšajo okus? Se bodo počutili prikrajšane?

Vprašanje starih mest in velemest: bodo stara mesta porušili ali pustili za spomenik? Bodo otroci hodili na ekskurzije in se učili o prejšnjih ekonomskih sistemih, vstopali v banke in preverjali njihove dokumentacije kot zanimivost? Bodo lahko ljudje še vedno ohranili način življenja v starih mestih? Bo to predstavljalo zabavo ali izziv?

Vprašanje družinskega življenja: kako bo z družinskim življenjem, kjer ne bo porok ali ločitev? Bo imela ena oseba več otrok z različnimi partnerji? Se bodo ljudje zaradi izničevanja življenjskih stroškov bolj razmnoževali? Bodo otroci samostojni že pri desetih letih? Bo družina res imela višje vrednote?

Vprašanje uživanja drog in alkohola: si bodo odvisniki še vedno hoteli na skrivaj izdelati vrste drog in jih uživati? Alkohol in drogo človek lahko pridela sam in ne potrebuje industrije. Bo alkoholizem še vedno problem?

Menim, da v novem sistemu še vedno obstaja možnost skupin ljudi ali posameznikov, ki bi si dovolili vzeti stvari v svoje roke in vplivati na ljudi. Prav tako se mi zdi, da bi načelne ljudi z izoblikovanim prepričanjem, konservativce in skeptike težko prepričali v sodelovanje pri oblikovanju novega sistema. Na vsak način bi zagovarjali pomembnost zakonov, uprave in države. Ljudje, ki jim vera narekuje en način življenja bodo ogorčeni. Fresco je mnenja, da so verske ustanove načini manipuliranja z ljudmi. Nekdo bo torej moral prepričati ljudi na vodilnem položaju v nov sistem, ali pa jim pustiti popolnoma svobodno izbiro. To se bo moralo zgoditi tudi z ljudmi, ki se bodo hoteli sami preživljati in živeti od lastnega kmetijstva. Po drugi strani razmišljam, da bodo lahko razmere ob propadu kapitalizma že tako slabe, da ljudje sploh ne bodo imeli izbire. Predstavljam si svet s svetovnimi problemi v skrajni obliki, brez čiste vode in zraka, z nehranjivo in zastrupljeno hrano, prisotnostjo razširjene revščine, bolezni in kriminala ter mnogo državljskih uporov, vojn in boja za preživetje. Menim, da je vsak človek, tudi najbogatejši, ki nima dostopa do sveže vode ali zraka, voljan sodelovati pri spremembi družbenega sistema.

Tehnologija je že tako napredna, da bi lahko upravljala samo sebe. Ljudje, ki bodo programirali tako tehnologijo, bodo morali biti pravi inženirji, programerji, informatiki, oblikovalci, managerji in znanstveniki. Te ljudi bi bilo potrebno ob tranziciji poiskati in jih motivirati za sodelovanje. Prav tako bodo morali svoje znanje prenesti naprej na nove

generacije. Najverjetneje bo znanje dostopno na internetu ali pa bo postalo splošna izobrazba ljudi. Vprašanje je, če bodo ti ljudje, ki bodo znali upravljati s sistemom, hoteli višji položaj v družbi in tako spet začeli z družbeno neenakostjo. Ljudje bomo morali biti res visoko civilizirani, spoštljivi, strpni, potrpežljivi in naklonjeni drug drugemu, da nam bo uspelo ohraniti družbeno enakost. Fresco pravi, da je v visoko civilizirani, bolj civilizirani kot danes, in izobraženi družbi to mogoče. Do tega bomo morali nekako priti, do takrat pa bo lahko minilo več let, vsaj toliko, da se generacije zamenjajo. Vzpostaviti se bo morala skupina ljudi z dobronamernimi cilji, ki bo vodila celoten proces.

Ljudje, ki so nagnjeni h kriminalu se bodo še vedno rojevali. Množični morilci in drugi duševni bolniki bodo brez pravnega sistema in zaporov težko kaznovani. Po drugi strani pa se postavlja vprašanje ali je duševne bolnike sploh primerno kaznovati z odvzemom prostosti. Vseeno bodo morale obstajati ustanove za take prestopnike, ki bodo omogočale zdravljenje. Problem predstavlja dokazovanje krivde. Krivdo bodo morali nekako dokazati, z detektorjem laži ali pa s kakšno drugo, zanesljivejšo tehnologijo.

Za ljudi, ki radi uživajo dobrine, ki so škodljive za zdravje ali okolje, bo morala biti omogočena prosta izbira. Kadilci bodo zahtevali tobačno industrijo, alkoholiki industrijo alkohola itn. V novem sistemu kaj takega ni predvideno. Po logiki nove družbe bodo vsi proizvodi zdravi, zato bodo najverjetneje morali ustvariti neškodljiv tobak, alkohol itn. ali pa vključiti zdravljenje teh ljudi kar v samo tehnologijo. To je vsekakor problem, ki ga bo treba rešiti.

Fresco pravi, da bi bilo najbolje začeti graditi nova mesta in ne obnavljati starih. V starih mestih bi še vedno morale biti urejeno življenje za tiste, ki se novemu sistemu ne bodo hoteli pridružiti in tiste, ki jim je všeč današnji način življenja, arhitektura, slog ipd. Na začetku bi se moral ustvariti dvojni sistem, denarni in nedenarni, ali pa nek vmesni sistem, ki bo omogočil lažji prehod. Vseeno sem mnenja, da bi slej kot prej vsi ljudje pristopili k nedenarnemu sistemu, če bi bil dobro vzpostavljen.

Družinsko življenje naj bi bilo po mnenju Fresca kvalitetnejše, saj bi ljudje imeli več časa za vzpostavljanje dobrega odnosa. Glede na to, da ne bo več finančne odvisnosti, se mi zdi, da se bodo otroci prej osamosvajali in se bo družina prej razšla. Ni mi jasno, kako bodo skrbeli za otroke pari, ki se bodo ločili, saj ne bo več nikakršnega pravnega postopka o določitvi skrbništva. Verjetno bo o tem odločala tehnologija ali pa bo veljalo splošno pravilo, da otroka obdrži mati. Tudi to dokazuje, da neka splošna pravila morajo obstajati. Vprašanje je le, kdo jih bo postavil.

Menim, da ima Fresco pripravljene odgovore na večino izmed teh vprašanj. Fresco pravi, da v svojem projektu Venus odpravlja glavne svetovne probleme, ki jih je potrebno odpraviti za obstoj človeštva. Vse ostale probleme bi se reševalo kasneje, ko bi nam bilo omogočeno dobro življenje. Vseeno se mi zdi, da je največji problem, ki lahko nastopi in bi ga bilo treba

odpraviti že pred tranzicijo, vprašanje moči. Ljudje so že od zgodnjih plemen in skozi celotno zgodovino radi bili na oblasti, ne samo zaradi denarja, temveč tudi zaradi same moči in vpliva na ljudi. Kot se kaže v projektu Venus, bodo tokrat morda znanstveniki in inženirji imeli možnost izkazati svojo moč. Še vedno se bodo lahko pojavljali posamezniki, ki bodo začutili željo po oblasti. Kakorkoli, projekt Venus je projekt izboljšanja življenja vseh ljudi na svetu in ima dobre namene. Zdaj je vse odvisno le še od ljudi, ki se bodo lotili njegove izvedbe in od načina, po katerem si ga bodo interpretirali. Tako kot komunizem skozi socialistične sisteme ni sledil pravim načelom komunizma in zato tudi ni uspel, tudi projekt Venus lahko čaka enaka usoda. Pa vendar sem mnenja, da ima Venus večje možnost za uspeh, saj je zaradi fizične predstavitve in razvoja tehnologije natančnejši.

SKLEP

Kapitalistični sistem je svoje napake ohranil od začetka pa vse do danes, ko je število problemov še večje in so razširjeni na globalno raven. Revščina, brezposelnost, gospodarske krize, zaposlovanje otrok, bolezni, lahkota, onesnaževanje, pomanjkanje surovin so svetovni problemi, ki jih ekonomisti v okviru kapitalističnega sistema ne znajo rešiti. Obstaja več teorij, kaj bo nastopilo po propadu kapitalizma.

Ena izmed rešitev je projekt Venus družbenega oblikovalca in inženirja J. Fresca. Projekt Venus ima odgovor na vse probleme današnje družbe in hkrati omogoča luksuzno življenje vseh ljudi na svetu. V celoti temelji na visoki tehnologiji in ekonomiji resursov. Visoka tehnologija bi nadomestila vsa delovna mesta in osvobodila ljudi dela za osnovne življenjske potrebe. Ekonomija resursov bi temeljila na direktnem dostopu do resursov, brez uporabe denarja ali menjave.

Projekt Venus je celoten načrt, ki prikazuje, kako bi ekonomijo resursov lahko uvedli v življenje ljudi. Celoten projekt temelji na ogromnih količinah energije, pridobljene na okolju prijazen način. Energija bi poganjala inovativna, večdimenzionalna, geometrična krožna mesta in mesta na vodi, ki bi služila raziskavam in razvoju, bivanju, ustvarjanju in zabavi. Vsa mesta bi bila avtomatizirana, tako kot tudi celotna proizvodnja. Računalniki bi znali sami določiti pravilnost človeškega odločanja in preverjanja hipotez, zato bi se odločitve vedno bolj prepuščale tehnologiji. Večina zakonov bi bila vgrajenih v tehnologijo tako, da jih ne bi bilo mogoče kršiti, na splošno pa bi se ljudje ravnali po naravnem zakonu. Človeška življenja bi zaradi takega načina življenja postala veliko bolj vredna.

Teoretična podlaga projekta Venus spominja na komunizem. Poleg tega, da imata enak pogled na kapitalistično družbo, so jima skupne tudi ideje o družbeni in socialni enakosti ter alokaciji resursov, medtem ko se razlikujeta v ekonomski in pravni ureditvi ter ureditvi dela.

Tako kot vsi drugi družbeni sistemi ima tudi projekt Venus, kljub dobrim namenom za celotno družbo, pomanjkljivosti in nerešena vprašanja. Predvsem je pomembno vprašanje vzpostavljanja elite zaradi posameznikov, ki bodo hoteli z močjo vplivati na ljudi.

LITERATURA IN VIRI

- Carey J. (2009, marec). *The Spirit Level: Why More Equal Societies Almost Always Do Better* by Richard Wilkinson and Kate Pickett, Times Online, The Sunday Times. Najdeno 26. avgusta 2009 na naslovu http://entertainment.timesonline.co.uk/tol/arts_and_entertainment/books/non-fiction/article5859108.ece?print=yes
- Climate Change (2007). Synthesis Report na podlagi *IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change)*, Summary for Policymakers. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr_spm.pdf
- Clinard M. (1990). *Corporate Corruption: The Abuse of Power*, New York: Preager Publisher. Str. 13-15. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://books.google.si/books?id=PQJZxr_YBhgC&pg=PA14&lpg=PA14&dq=corporations+bribery&source=bl&ots=4d8KEB1TTk&sig=XoheyIbU0POiaMTFYTU8yxKhiOc&hl=sl&ei=t_uYSpnXF5nqnAOWo83MBA&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1#v=onepage&q=corporations%20bribery&f=false
- Encyclopedia Britannica, *Gulf Stream*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/249180/Gulf-Stream>
- Fresco J. (2009) *Esej*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://thevenusproject.com/a-new-social-design/essay>
- Fresco J. (2007). *Designing the future*. E-book. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://thevenusproject.com>
- *The Future of Geothermal Energy* (2007), An assessment by an MIT-led interdisciplinary panel. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://geothermal.inel.gov/publications/future_of_geothermal_energy.pdf
- Joseph P. (producent). (2008, 4. oktober) *Zeitgeist: Addendum* [dokumentarni film]. Spletna objava. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://video.google.com/videoplay?docid=7065205277695921912>
- Kelsen H. (1955). *The Communist Theory of Law*. Google knjige. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu: http://books.google.si/books?id=Z7iOCzUwZM4C&printsec=frontcover&source=gbs_navlinks_s#v=onepage&q=&f=false
- Kennett D. (2001). *A New View of Comparative Economic Systems*. Vassar College
- *Korupcija v svetu* [Komisija za preprečevanje korupcije]. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.kpk-rs.si/index.php?id=9>

- Leksikon (1982). *Komunizem*. Ljubljana, Cankarjeva Založba
- Marx K. & Engles F. (2002). *Komunistični manifest*. Pobunjeni um. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.marxists.org/slovenian/marx-engels/1840s/manifesto/ch00.htm>
- Pejovich S. (1995). *Economic Analysis of Institutions and Systems*. Department of Economics. Texas, Texas A&M University
- *Resume [Jacque Fresco]*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.thevenusproject.com/jacque-fresco/resume>
- The Transparency International CPI (2008). *Persistently high corruption in low-income countries amounts to an "ongoing humanitarian disaster"*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.transparency.org/news_room/latest_news/press_releases/2008/2008_09_23_cpi_2008_en
- The World Bank Poverty Trends (2005). Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/0,,contentMDK:20153855~menuPK:373757~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:336992,00.html>
- UNEP, FAO (2009). *Abandoned, lost or otherwise discarded fishing gear*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu: http://www.unep.org/regionalseas/marinelitter/publications/docs/Marine_Litter_Abandoned_Lost_Fishing_Gear.pdf
- World Health Organization – WHO (2009). *World Health Statistic 2009*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu http://www.who.int/whosis/whostat/EN_WHS09_Full.pdf
- World Resources Institute (1999). *Critical Consumption Trends and Implications, Degrading Earth's Ecosystems*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://pdf.wri.org/critcons.pdf>
- *Worldometers World Statistics Updated in Real Time*. Najdeno 26. avgusta 2009 na spletnem naslovu: <http://www.worldometers.info/>